

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ
І ЗАХИСТУ ДИПЛОМНИХ РОБІТ ЗА ОСВІТНІМ СТУПНЕМ
МАГІСТР**

Спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)

103 Науки про Землю

Мелітополь, 2019

Методичні рекомендації до написання, оформлення і захисту дипломної роботи за освітнім ступенем магістр. – Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2019. – 39 с.

Рекомендовані засіданням кафедри фізичної географії і геології №1 від 02.09.2019 р. та засіданням кафедри туризму, соціально-економічної географії та краєзнавства №1 від 29.08.2019 р.

Метою видання є ознайомлення з основними положеннями до структурування і написання дипломної роботи. В рекомендаціях подано вимоги до змісту дослідницької дипломної роботи і організації її захисту.

Рецензенти:

Суядна Н.М. – кандидат біологічних наук, доцент, завідувача кафедрою екології та інформаційних технологій Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій вищого навчального закладу Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна».

Сухаренко О. І. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри технології переробки та зберігання продукції сільського господарства Таврійського державного агротехнологічного університету.

© Кафедра фізичної географії і геології, 2019 р.

© Кафедра туризму, соціально-економічної географії та краєзнавства, 2019 р.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПІДГОТОВКУ МАГІСТРІВ

I. Загальні положення

Магістр – це освітній ступінь фахівця, який на підставі отриманої кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобуває поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, досвід їх застосування для продукування нового знання, вирішення проблемних професійних завдань у галузі педагогічної освіти, науки, управління тощо.

Підготовка спеціалістів освітнього ступеня магістр здійснюється відповідно:

- Постанови Кабінету Міністрів України №65 від 20 січня 1998 року;
- Наказу Міністра освіти України №86 від 4 березня 1998 року про ступеневу освіту;
- Статті 8 Закону України «Про вищу освіту» (№ 2984-III від 17 січня 2002 року);
- Статті 5 Закону України «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 01.07.2014);
- «Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України 20 січня 1998 року за № 65.

Магістерська підготовка в університеті здійснюється за напрямками і кваліфікаціями фахівців, що затверджені:

- Постановою Кабінету Міністрів України від 24.05.1997 р. №507 «Про перелік напрямків та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями»;
- Ліцензії Міністерства освіти і науки України серія НД № 0890383 (рішення Акредитаційної комісії від 26.04.2017 р. протокол №125);
- Акт узгодження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за ступенем (освітньо-кваліфікаційним рівнем) бакалавра, спеціаліста та магістра та ліцензованого обсягу

Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (ліцензія: серія НД № 0890383 від 18.09.2017 р.);

- сертифікату про акредитацію Серія РД-ІУ № 083897 (рішення ДАК 28.03.2008 р. протокол №70).

Підготовка магістрів зорганізується на кафедрах, які мають висококваліфіковані кадри та сучасну лабораторну і дослідницьку базу.

II. Основні поняття та визначення

2.1. Магістр це освітній ступінь фахівця, який на основі отриманої кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має досвід їх застосування та продукування нового знання для вирішення проблемних професійних завдань у галузі педагогічної освіти, науки, управління тощо.

2.2. Особи, що навчаються за освітнім ступенем «магістр», є здобувачами вищої освіти, і на них розповсюджуються права та обов'язки, зазначені законодавством України для студентів відповідної форми навчання (у тому числі відстрочка від призиву на дійсну військову службу).

2.3. Підготовка фахівців за освітнім ступенем магістр проводиться за денною та заочної формами навчання. Навчання в магістратурі осіб, які мають повну вищу освіту (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста) здійснюється за контрактом з повним відшкодуванням витрат на навчання.

2.4. Здобуття освітнього ступеню магістра може здійснюватися на базі відповідного профілю освітньої програми підготовки магістра, яка включає поглиблену фундаментальну, гуманітарну, соціально-економічну, психолого-педагогічну, спеціальну та науково-практичну складові.

2.5. Зміст освіти магістрів визначається кваліфікаційною характеристикою, профілю освітньої програми, на основі яких розробляються робочі навчальні плани.

2.6. Навчання в магістратурі здійснюється за індивідуальними навчальними планами. Індивідуальний навчальний план слухача

магістерської програми складається його науковим керівником і затверджується на засіданні випускної кафедри та наказом по університету.

2.7. Науковий керівник призначається наказом ректора з числа найбільш кваліфікованих науково-педагогічних працівників університету докторів наук професорів, кандидатів наук, доцентів.

Науковий керівник магістранта: надає допомогу студентові у виборі теми наукових досліджень та формулюванні теми кваліфікаційної роботи, складанні індивідуального навчального плану; контролює виконання графіка навчального процесу та навчального плану студентом; звітує кожного семестру на засіданні кафедри про виконання індивідуальних планів студентами-магістрантами; сприяє організації індивідуальних навчальних занять магістранта; аналізує і контролює організацію самостійної роботи магістранта; організує і керує науково-дослідною роботою магістранта; керує педагогічною та науковою практиками магістранта, готує відзиви щодо якості виконання програми практики.

2.8. Дипломна робота є підсумком самостійного комплексного дослідження однієї з проблем фахового спрямування. Вона виконується індивідуально протягом терміну навчання у магістратурі паралельно із засвоєнням передбачених індивідуальним планом дисциплін. Вимоги до цих робіт регламентуються Положенням про підготовку магістерських робіт.

2.9. Відділ магістратури університету спільно з деканатами здійснює планування магістерських програм, погоджує їх з вищестоящими структурами, організує набір у магістратуру, веде поточний контроль за магістерською підготовкою, бере участь у розподілі її випускників, узагальнює ефективність їх роботи.

III. Магістерські програми

3.1. Магістерські програми мають освітнє, наукове та виробниче спрямування й забезпечують підготовленість фахівців до:

- самостійної педагогічної діяльності на посадах асистентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації, викладачів спеціальних дисциплін у вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації;
- самостійної наукової діяльності в наукових установах;
- самостійної творчої професійної діяльності в закладах освіти й в установах різних форм власності у відповідності до профілю набутої спеціальності та спеціалізації.

Навчальний план магістерської підготовки взаємопов'язаний з навчальними планами підготовки бакалаврів і спеціалістів. При цьому враховуються концептуальні вимоги до рівнів професійної підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра, що впливають з призначення фахівця кожного освітнього ступеня та освітньо-кваліфікаційного рівня. На бакалаврському рівні професійні знання націлені на вивчення предметної галузі (об'єктів професійної діяльності). На рівні спеціаліста вивчаються методики викладання та дисциплін кваліфікації. Магістерська підготовка полягає у більш глибокій орієнтації на фундаментальні та професійні знання, у спрямованості на розвиток навичок самостійного здійснення наукових досліджень, прийняття обґрунтованих професійних рішень та отримання знань.

3.2. Основні принципи формування програми підготовки магістрів:

- логічна взаємопов'язаність магістерської програми з програмами підготовки бакалаврів і спеціалістів;
- логічний перехід до аспірантської підготовки;
- відкритість системи магістрів як у напрямку диференціації, так і в напрямку інтеграції тих чи інших підпрограм, методів та засобів навчання;
- адаптованість до прийнятих у світі систем підготовки фахівців відповідного рівня та спрямування з урахуванням тенденцій та перспектив розвитку системи освіти в Україні.

3.3. Мета навчання:

- формування системи знань і професійних вмінь і навичок, необхідних і достатніх для самостійної науково – педагогічної, і творчої і професійної діяльності;
- розвиток у слухачів управлінських здібностей (аналітичних, діагностичних, концептуальних) та вмінь налагоджувати й формувати міжособові відносини, управляти груповою поведінкою;
- поглиблене вивчення конкретної галузі знань з метою продовження наукових досліджень, підготовки аналітично-стратегічних оглядів тощо;
- підготовка та захист магістерської роботи.

3.4. Зміст і логіка формування магістерських програм диктуються:

- вимогами до майбутньої професійної діяльності фахівців;
- типом та спрямуванням магістерської програми;
- освітньо-професійним рівнем слухачів.

3.5. Загальним для студентів всіх магістерських програм є інтегрована логічна взаємопов'язана система, яка включає три блоки дисциплін (нормативні, за вибором навчального закладу і дисципліни спеціалізації) та магістерська робота.

Навчальний план складається з трьох циклів дисциплін: цикл професійно орієнтованої гуманітарної і соціально-економічної підготовки; цикл природничо-наукової, професійної та практичної підготовки; цикл вибіркових дисциплін.

Освітня частина програми передбачає нормативні професійно орієнтовані, природничо-наукові (фундаментальні), гуманітарні, соціально-економічні та психолого-педагогічні дисципліни і забезпечує отримання освітнього рівня «повна вища освіта» за відповідною спеціальністю.

Професійна частина програми передбачає нормативну частину (спеціальні дисципліни та науково-практичну підготовку), що разом з освітньою частиною програми забезпечує отримання освітньо-кваліфікаційного рівня магістр за відповідною спеціальністю.

Складовою профілю освітньої програми є також вибіркова частина.

Крім того, до навчального плану входять науково-дослідна та інші необхідні практики, підготовка і захист кваліфікаційної роботи магістра.

Склад циклів дисциплін за професійним спрямуванням магістерської підготовки залежить від спеціальності й формується на підставі аналізу функціональних обов'язків магістра відповідної спеціальності. Навчальні програми дисциплін за професійним спрямуванням магістрів повинні бути орієнтовані в напрямку підвищення їх фундаментальності, наукового й професійного рівня, до них необхідно включити останні досягнення відповідної наукової галузі. Важливим є залучення студентів, які навчаються за програмою «магістр», до роботи з монографічною та періодичною науковою вітчизняною й іноземною літературою.

3.6. Нормативні дисципліни й дисципліни за вибором навчального закладу вивчаються в обов'язковому порядку всіма слухачами магістерського курсу, незалежно від типу та виду програм. Дисципліни спеціалізації формуються окремим блоком у залежності від кваліфікації.

IV. Академічні критерії

4.1. Магістерська підготовка відкривається на кафедрах, які відповідають освітньо-професійному спрямуванню й мають наявний контингент керівників високої кваліфікації.

4.2. Керівниками слухачів магістерської підготовки призначаються викладачі університету із числа професорів та доцентів.

4.3. На магістерську підготовку можуть претендувати особи, що мають: ступінь бакалавра відповідного професійного спрямування; кваліфікацію дипломованого спеціаліста.

4.4. Організація навчального процесу передбачає лекційно-семінарську систему з переважно індивідуальним характером навчання під керівництвом провідного професора (доцента), проходження необхідних практик та виконання дипломної роботи. Дипломна робота за своїм обсягом і

змістом повинна відповідати вимогам Положення про підготовку і захист магістерських робіт.

Основними формами навчальної роботи студентів у магістратурі є: оглядові, проблемні лекції; індивідуальні навчальні заняття; практичні роботи аналітично-розрахункового характеру; науково-навчальні семінари з окремих тем, розділів навчальних дисциплін і досліджень, що проводяться; самостійна робота, у тому числі проведення досліджень за затвердженою темою і підготовка дипломної роботи магістра.

Формами звітності студентів, які навчаються за програмою «Магістр», про виконання навчального плану є: складання іспитів і заліків; доповіді на науково-навчальних семінарах з актуальних проблем педагогічної освіти, а також про виконані наукові дослідження; підготовка й захист рефератів і звітів про виконані наукового дослідження.

Обов'язкове аудиторне навантаження студентів, які навчаються за програмою магістр, у середньому за весь період навчання не повинне перевищувати 20 годин на тиждень. При плануванні магістерської підготовки більше уваги слід приділяти самостійній (індивідуальній) роботі студента.

У результаті вивчення дисциплін магістерської підготовки формується певний рівень знань та умінь (визначається випусковою кафедрою)

Наукові дослідження за темою дипломної роботи магістра виконуються у 9-10 (11-12) семестрах і мають на меті:

- систематизацію і поглиблення теоретичних і практичних знань, формування навичок використання цих знань при вирішенні конкретних наукових, науково-педагогічних і професійних завдань;

- розвиток навичок самостійної науково-дослідної роботи й оволодіння методикою теоретичних, експериментальних і науково-практичних досліджень;

- набуття досвіду аналізу результатів досліджень, що були отримані;
- формулювання висновків і положень;

- набуття навичок написання й оформлення наукової праці та отримання досвіду її прилюдного захисту.

Важливою складовою магістерської програми є практики – педагогічна і наукова.

Науково-педагогічне стажування студентів має на меті надбання початкових компетенцій проведення навчальних занять. Практика проводиться під керівництвом наукового керівника магістранта, як правило, на випускових кафедрах.

Під час науково-педагогічного стажування студент має ознайомитися з: змістом галузевого стандарту та робочим навчальним планом зі спеціальності; навчально-методичним, програмним і лабораторним забезпеченням рекомендованих фахових дисциплін навчального плану; підготувати та провести (під контролем викладача): лекції, практичні (лабораторні) заняття, семінари (два-три) зі студентами з певних тем фахових навчальних дисциплін.

Науково-дослідна складова стажування має на меті систематизацію, розширення і закріплення професійних знань, формування у студентів початкових компетенцій ведення самостійної наукової роботи, дослідження та експериментування.

Атестація за підсумками практики проводиться на підставі письмового звіту, оформленого відповідно до встановлених вимог, та відзиву керівника стажування. За підсумками атестації виставляється диференційована оцінка.

4.5. Державна атестація передбачає захист магістерської роботи на засіданні державних екзаменаційних комісій та складання кваліфікаційного екзамену.

4.6. Особи, які пройшли державну атестацію після завершення навчання за програмою магістра, отримують документ установленого Міністерством освіти та науки України зразка.

4.7. Умовою отримання особою документу встановленого державного зразка з відзнакою про здобуття вищої освіти за напрямом професійного

спрямування та кваліфікації магістра є наявність документа встановленого зразка з відзнакою про здобуття вищої освіти за напрямом професійного спрямування та кваліфікації бакалавра чи дипломованого спеціаліста.

4.8. Викладачі вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, що працюють на посадах асистентів і не закінчували аспірантуру, та не мають вченого ступеня зі стажем роботи не менше 5 років, можуть отримати освітній ступінь магістра за умови складання іспитів навчального плану, виконання магістерської роботи та її успішного захисту.

V. Академічні відповідності та механізм їх перезарахування

5.1. Програма вивчення іноземної мови та філософії відповідає вимогам кандидатського мінімуму.

5.2. Дипломованим магістрам при подальшому навчанні в аспірантурі перезараховуються такі дисципліни, як педагогіка вищої школи, психологія вищої школи, комп'ютери і інформаційні системи.

VI. Права та обов'язки слухачів магістратури

6.1. Слухачі магістратури мають право на:

- вибір форми навчання, індивідуальні плани та програми;
- одержання знань, що відповідають сучасному рівню розвитку науки, техніки та культури;
- доступ до інформації з усіх галузей знань;
- участь у конференціях, виставках, конкурсах.

6.2. Слухачі магістратури зобов'язані:

- систематично відвідувати навчальні заняття й у визначені терміни виконувати всі види завдань, передбачених навчальним планом і програмами;
- підвищувати свій загальнокультурний рівень, оволодівати загальнолюдськими духовними цінностями, знаннями національної культури, історії, традицій;

- дотримуватися статуту університету, правил внутрішнього розпорядку, правових та етичних норм поведінки;
- постійно підвищувати свою педагогічну майстерність шляхом особистого проведення занять із студентами у якості асистентів кафедр під керівництвом досвідчених професорів (доцентів) в обсязі не менше 270 години на семестр.

VII. Прийом до магістратури

7.1. На навчання для здобуття освітнього ступеня магістр до університету приймаються особи, які мають диплом державного зразка за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра або спеціаліста відповідного напрямку підготовки.

7.2. Прийом до університету на підготовку фахівців освітнього ступеня магістра здійснюється на основі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра за державним замовленням та за кошти фізичних (юридичних) осіб за конкурсом.

7.3. Прийом до університету на підготовку фахівців освітнього ступеня магістра здійснюється на основі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста за кошти фізичних (юридичних) осіб за конкурсом.

7.4. Термін підготовки фахівців 1 рік 5 місяців на денній та заочно-дистанційній формах навчання.

7.5. Фінансування підготовки фахівців здійснюється:

- за рахунок видатків Державного бюджету України за державним замовленням;
- за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб;
- за рахунок пільгових довгострокових кредитів.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ
МАГІСТР**

СТРУКТУРА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломна робота має певні структурні компоненти:

- титульний аркуш;
- реферат;
- анотація на іноземній мові;
- зміст;
- перелік умовних позначень (якщо є в роботі);
- вступ;
- основна частина (розділи і підрозділи);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

До роботи додається реферат обсягом 2-3 сторінки, анотація на англійській мові обсягом 1 сторінка.

Кожна зі складових роботи виконується відповідно до вимог.

Послідовність викладу теми повинна чітко відповідати плану роботи (додаток 7).

Дипломна робота освітнім ступенем магістр має пройти перевірку на плагіат.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Титульний аркуш (додаток 1) містить найменування вищого навчального закладу, де виконана робота; прізвище, ім'я, по батькові студента магістратури; назву кваліфікаційної роботи; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника (ініціали); місто і рік.

Зміст або план подають на початку кваліфікаційної роботи. Він містить назви розділів, підрозділів із зазначенням початкових сторінок. Назви розділів і підрозділів повинні бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, пов'язаними з назвою роботи.

Перелік умовних позначень може бути поданий в роботі у вигляді окремого списку, якщо в магістерській роботі вжита специфічна термінологія, використані маловідомі скорочення, символи тощо. Перелік друкується двома колонками: зліва наводять скорочення, справа – їх розшифровку.

Вступ. У вступі подається наукове обґрунтування актуальності теми дослідження, в стислій формі визначається сутність дослідження. Вступ містить:

- обґрунтування актуальності теми;
- зв'язок дипломної роботи з науковою темою або програмою кафедри;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- мета;
- завдання;
- наукова гіпотеза;
- методи наукового дослідження;
- наукова новизна;
- практичне значення роботи;

- апробація результатів дослідження.

Вступ повинен бути компактним, розкривати сутність роботи. Орієнтований обсяг вступу 3-4 сторінки машинопису.

Тема дослідження має бути достатньо інформативною. Ще при її визначенні магістранту необхідно врахувати, що в ній має бути відображений об'єкт і предмет дослідження.

Актуальність роботи має відповідати як сучасним потребам фахової галузі науки, так і перспективам її розвитку, практичним завданням.

Об'єкт і предмет дослідження – це поняття, які існують в єдності і водночас повинні чітко розрізнятися. Об'єкт – загальна сфера наукового пошуку, предмет – конкретний ракурс дослідження об'єкта. За С.У. Гончаренко «об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом те, що в цьому об'єкті дістало наукове пояснення» [2].

Мета роботи визначається чітко, передбачає з'ясування певного результату і те, яким його бажає отримати дослідник.

Завдання дослідження, як правило, включають у себе такі складові:

- вивчення та аналіз теоретико-методологічних підходів щодо дослідження теми і на цій підставі з'ясування теоретичних питань із досліджуваної проблеми;
- поглиблене експериментальне вивчення практичного розв'язання зазначеної проблеми: виявлення її типового стану – важливих досягнень і типових недоліків, їх причин, основних здобутків передового педагогічного досвіду тощо;
- обґрунтування та розробку системи заходів, необхідних умов, методів, методик для розв'язання поставленої мети;
- розробку методичних рекомендацій для подальшого використання позитивних результатів дослідження в практиці роботи шкільних чи вищих навчальних закладів освіти [3].

Гіпотеза – це наукове передбачення положень, які будуть установлені в дослідженні й потребують доведень і захисту. Вона

передбачає пошук чогось невідомого в науці й практиці. При цьому слід формулювати гіпотезу таким чином, щоб її можна було експериментально перевірити. Магістрант повинен зуміти встановити, вплив яких факторів, умінь, методів, прийомів є вирішальним, а яких другорядним.

Методи дослідження слід добирати й виробляти адекватно предмету, меті, і завданням дослідження, оскільки саме методи допомагають їх вирішити. Метод – це певний комплекс прийомів, який використовують на різних етапах дослідження – теоретичному, експериментальному, для розв’язання конкретного завдання, щоб визначити педагогічну дійсність, встановити істину, перевірити чи спростувати її.

Методи можуть бути теоретичними і емпіричними. До перших зараховують аналіз наукової літератури з фаху, аналіз та узагальнення зібраної інформації; класифікацію, індукцію, дедукцію, побудову аналогій, моделювання, порівняння результатів дослідження; до других – спостереження, анкетування, моделювання, педагогічний, біологічний, фізичний та інші експерименти (прогностичний, праксиметричний тощо), методи математичної обробки зібраних даних.

Наукова новизна відображає відмінність одержаних результатів від відомих раніше, містить коротку анотацію наукових положень, запропонованих магістрантом.

Практичне значення одержаних результатів – якщо робота має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. В роботі, яка має прикладне значення, треба подати відомості про практичне застосування одержаних результатів.

Апробація результатів дослідження показує, на яких конференціях оприлюднені результати дослідження, які є публікації, доповіді на різного рівня конференціях, кафедрі, факультеті.

Основна частина дипломної роботи складається з розділів, підрозділів. Кількість розділів може бути від двох до чотирьох.

Перший розділ зазвичай структурно складається з 2-4 підрозділів. У ньому магістрант повинен розкрити стан теоретичних напрацювань з обраної теми дослідження, проаналізувати різні наукові підходи щодо розв'язування проблеми в теоретичному, методичному та прикладному плані. Він має містити аналітичний огляд вітчизняних та зарубіжних публікацій з теми дослідження. Магістрантом викладаються наукові результати стосовно поставленої проблеми, одержані різними авторами, розкриваються здобуті ними наукові факти, які інтерпретуються в аспекті теми магістерської роботи у порівнянні з постановкою власного дослідження. Спочатку аналізуються філософські та історико-педагогічні джерела. Потім роботи зарубіжних та вітчизняних вчених, що займалися піднятою проблемою, або вивчали певні її аспекти. Студенту необхідно відобразити своє ставлення до думок відповідних авторів, обґрунтувати свою точку зору на проблему з метою більш глибокого і повного аналізу сучасних тенденцій розвитку науки.

Особливу увагу слід звернути на вивчення методик аналізу визначених проблем, які будуть використовуватися у наступних розділах роботи. Для одержання об'єктивних даних у ході роботи необхідно використати не один, а декілька методів дослідження у взаємозв'язку. Застосовані методи мають допомогти з'ясувати предмет дослідження відповідно до визначених критеріїв і показників.

Другий розділ, до якого входить експериментальна частина і розглядається методика досліджень, є частиною самостійної роботи магістранта і містить ґрунтовний аналіз фактичного стану досліджуваної проблеми виключно на матеріалах конкретної організації. Розділ має бути насиченим фактичним матеріалом, який відображає відповідні результати дослідження. За час магістерської наукової роботи треба встигнути провести невеликий за обсягом і кількісною вибіркою експеримент, який дає можливість перевірити або скоригувати гіпотезу й вирішити поставлені завдання, вдосконалити методику формуючого експерименту та

підготовлені для його проведення практичні розробки. Результати практичного дослідження узагальнюються у вигляді схем, таблиць, діаграм тощо. Рекомендується описати технічні засоби і приладдя, які застосовуватимуться для об'єктивного фіксування ходу і результатів експерименту.

Третій розділ містить обґрунтовані пропозиції, спрямовані на досягнення мети. При підведенні підсумків дослідження необхідно здійснити всебічний кількісний (у вигляді таблиць, діаграм, схем тощо) та якісний аналіз результатів, показати ступінь досягнення поставленої мети.

Висновки є завершальною частиною дипломної роботи. Вони повинні бути логічними, містити стислий виклад актуальності теми, зроблених оцінок і узагальнень під час аналізу, пропозицій автора, подаватися у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Необхідна узгодженість висновків з завданнями дослідження. Перш ніж переходити до написання висновків, доцільно ще раз перечитати завдання, які ставились дослідником на початку роботи, а потім згідно із ними послідовно розкривати досягнуті результати. До кожного завдання дослідження має бути 1-2 висновки, а в разі наявності важливого матеріалу – декілька.

На завершення роботи важливо дати **практичні рекомендації** до застосування результатів дослідження. Рекомендації повинні мати конкретний характер і бути повністю підтверджені роботою.

Список використаних джерел включає складений за чинними правилами перелік використаних джерел. Для дипломної роботи достатнім вважається список використаних джерел, що нараховує не менше 50 джерел (додаток 2). Розміщуючи матеріали бібліографічного опису літератури слід пам'ятати, що всі джерела розташовуються в алфавітному порядку, або в порядку, за яким вони згадуються в тексті. Порядковий номер описів у переліку посилань є посиланнями у тексті (номерні посилання).

Додатки. Додатки не є обов'язковим елементом дослідження і не входять до його основного змісту. Додатки роблять тоді, коли теоретичний або емпіричний матеріал надто великий. Основну його частину подають у додаток, а «вижимки» з нього – в основному тексті.

Якщо є необхідність, до додатків включають допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи:

- додаткові ілюстрації або таблиці;
- матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подання не можуть бути віднесені до основної частини (оригінали фотографій; проміжні математичні докази розрахунки; протоколи випробувань; методики, опис розроблених комп'ютерних програм та ін.);
- опис нової апаратури і приладів, які використовувалися під час проведення експерименту, вимірів та випробувань.

Додатки дозволяють проілюструвати хід експериментальної роботи. Вони позначаються великим літерами у верхньому правому полі аркуша.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломна робота має бути виконана і оформлена з додержанням усіх технічних вимог до наукових робіт.

Безумовно, робота має бути грамотно викладена – стилістично та орфографічно, чітко, зрозуміло, з правильно побудованими реченнями, без зайвого нагромадження складних синтаксичних структур. Граматичні помилки та друкарські огріхи не допустимі.

Оптимальний обсяг дипломної роботи (без додатків і списку використаних джерел) повинен становити 70-80 сторінок. Текст роботи має бути надрукований на машинці через два інтервали на одному боці стандартного аркушу (А-4) білого паперу або набраний на комп'ютері шрифтом Times New Roman кеглем І4, через 1,5 інтервали.

Сторінки роботи повинні мати поля: ліве – 30 мм, зверху – 20 мм, праве – 10 мм, знизу – 25 мм. Абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту і дорівнювати п'яти знакам.

Таблиці, малюнки, схеми, графіки, креслення, фотографії та інші ілюстративні матеріали як у тексті роботи, так і в додатках повинні виконуватися на стандартних аркушах формату А-3 або наклеюватися на стандартні білі аркуші.

Структурні елементи «Зміст», «Перелік умовних позначень», «Вступ», «Висновки», «Список використаних джерел», «Додатки» не нумерують і починають друкувати з нової сторінки.

Заголовки. Розділи і підрозділи повинні мати заголовки. Заголовки структурних елементів роботи і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи. Підписувати заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Розділи, підрозділи, пункти і підпункти роботи слід нумерувати арабськими цифрами. Розділи повинні мати порядкову нумерацію в межах викладання суті роботи і позначатися цифрами без крапки, наприклад 1, 2, 3 і т.д.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремленого крапкою. Пункти і підпункти можуть мати заголовки.

Відстань між заголовком і подальшим чи попереднім текстом повинна бути:

- за машинописного способу – не менше, ніж три інтервали;
- за машинного способу – не менше, ніж два рядки.

Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, пункту і підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Сторінки слід нумерувати арабськими цифрами, дотримуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті без крапки в кінці. Титульний аркуш включають до загальної нумерації сторінок роботи, номер сторінки – 1 на титульному аркуші не проставляють, нумерацію починають зі «Вступу».

Ілюстрації. Таблиці. Формули. Ілюстрації і таблиці розміщують на окремих сторінках та включають до загальної нумерації сторінок магістерської роботи.

Ілюстрації слід розміщувати безпосередньо після тексту, де вони вгадуються вперше. На всі ілюстрації мають бути посилання.

Якщо ілюстрація створена не автором магістерської роботи, необхідно зробити посилання на джерело інформації.

Рисунки, графіки, схеми, картосхеми, діаграми повинні бути виконані грамотно, відповідно до вимог вищої школи.

Ілюстрації можуть мати назву, яку розміщують під ілюстрацією. За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані. Ілюстрація позначається словом «Рисунок», наприклад, «Рис. 3.1. Територіальна структура розміщення населення». Нумерація ілюстрацій виконується відповідно до першого рисунка (додатки 3).

Цифровий матеріал зазвичай оформлюють у вигляді таблиць відповідно до додатку (додаток 4). Горизонтальні і вертикальні лінії, що розмежовують рядки-таблиці, а також лінії, що обмежують таблицю, можна не проводити, якщо їх відсутність не утруднює користування таблицею.

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті магістерської роботи. Нумерація таблиць здійснюється так як і нумерації розділів та підрозділів.

Назву таблиці друкують малими літерами (крім першої великої) і вміщують над таблицею.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під одною або поруч, або переносячи частину таблиці на наступну сторінку, повторюючи у кожній частині таблиці її головку і боковик. При поділі на частини допускається її головку або боковий заміняти відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Слово «Таблиця» пишуть один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці __» із зазначенням номера таблиці.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять.

Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині рядка. Вище і нижче кожної формули повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули і рівняння слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера формули або рівняння, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3) – третя формула першого розділу. Номер формули або рівняння слід зазначити у круглих дужках на рівні формули у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, слід подавати безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Пояснення значення кожного символу слід давати з нового рядка. Перший рядок починають з абзацу словом «де» без двокрапки. Переносити формули чи рівняння на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак на початку наступного рядка.

Формули, що ідуть одна за одною й не розділені текстом, відокремлюють комою.

Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначити порядковим номером за переліком посилань, виділеним квадратними дужками, наприклад «у роботах [1-8]...».

Допускається наводити посилання на джерела у виносках. При цьому оформлення посилання повинно відповідати бібліографічному опису за переліком посилань із зазначенням номера.

КОНТРОЛЬ ПІДГОТОВКИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Контроль за дотриманням здобувачем плану підготовки дипломної роботи здійснює науковий керівник, який:

- проводить консультування з питань вибору теми роботи, розробки її плану, добору спеціальної літератури;
- контролює дотримання регламенту підготовки окремих розділів та дипломної роботи в цілому;
- готує відгук про роботу.

Студент звітує на засіданнях кафедри про хід виконання дипломної роботи. Невиконання графіка роботи над дипломною роботою, або у випадку низької якості її виконання, кафедра не затверджує звіти студента і може звернутися до ректора з пропозицією про відрахування студента з магістратури.

ПІДГОТОВКА ВІДГУКУ, РЕЦЕНЗІЇ І ДОПУСК ДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Завершену дипломну роботу слухач подає науковому керівникові для перевірки і підготовки відгуку на неї (додаток 5). У відгуку на дипломну роботу науковий керівник вказує на відповідність роботи темі й завданню,

творчий внесок – оригінальні елементи дослідження, вміння магістранта окреслювати найбільш суттєві питання в проаналізованих літературних джерелах, виявляти власне ставлення до позиції і наукового доробку авторів чи лише компіляцію літературних даних; вміння вести науковий пошук, користуючись об'єктивними методами дослідження, кількісно та якісно обробляти дані; знаходити і продукувати нові знання у галузі дослідження, подавати їх в узагальненнях, висновках та практичних рекомендаціях; якість оформлення, технічну грамотність роботи. Якщо дипломна робота готова до захисту перед Державною екзаменаційною комісією, відповідна рекомендація дається керівником у кінці відгуку.

Завершена дипломна робота, підписана автором, разом з письмовим відгуком керівника розглядається на засіданні кафедри, і вирішується питання про допуск магістранта до захисту.

У разі невідповідності дипломної роботи наведеним вище вимогам кафедра може не допустити магістранта до захисту дипломної роботи.

Допущену до захисту дипломну роботу подають на рецензування (додаток 6). Рецензентами можуть бути спеціалісти підприємств і установ – фахівці з напрямку, що досліджується у кваліфікаційній роботі. Позитивні рецензії викладача, практичного працівника та рекомендація наукового керівника є підставою для рішення кафедри про прийняття роботи до захисту перед Державною екзаменаційною комісією.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломні роботи захищаються перед Державною екзаменаційною комісією. Магістрант готує до захисту реферат (додаток 7), доповідь та ілюстративний матеріал у вигляді, таблиць, графіків, слайдів. Необхідну кількість та зміст ілюстрацій доповідей визначає самостійно, але погоджує з керівником.

Захист дипломної роботи розпочинається з доповіді, в якій магістрант повинен викласти:

- актуальність теми;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- структуру роботи;
- зміст запропонованих заходів та їх обґрунтування;
- висновки.

Завершуючи доповідь, магістрант має визначити: які розробки та висновки вже впроваджені або намічені до впровадження; де можуть бути використані результати дослідження; яка фактична чи очікувана ефективність запропонованих ним заходів.

Час виступу не повинен перевищувати 10 хвилин, має бути стислим, конкретним, з використанням ілюстративного матеріалу.

Члени ДЕК, присутні на захисті, можуть ставити доповідачу питання з метою визначення рівня його професійної підготовки та ерудиції.

Після відповіді на питання слово надається рецензенту або зачитується рецензія. На зауваження рецензента магістрант повинен дати аргументовану відповідь. Після цього слово надається науковому керівникові для характеристики і оцінки роботи. У разі його відсутності з поважної причини відгук повинен бути оприлюднений одним з членів ДЕК.

Під час захисту ведеться протокол засідання ДЕК. Окремо відзначається думка членів ДЕК про практичну цінність роботи і рекомендації щодо пропозицій автора.

Загальний захист дипломної роботи не повинен здебільшого перевищувати 30 хвилин.

Після обговорення підсумків захисту на закритому засіданні ДЕК виноситься її рішення. У разі згоди членів ДЕК думка голови є вирішальною. Рішення комісії щодо захисту дипломних робіт оголошується її головою в день захисту.

Випускники, які отримали під час захисту незадовільні оцінки, отримують академічні довідки про навчання в магістратурі. Для повторного захисту дипломна робота може бути прийнята через рік.

У випадку, коли дипломної робота захищена з оцінкою «відмінно», а інтегральний рейтинг перевищує 80 відсотків (кількість оцінок «добре» не перевищує 26 відсотків, а решта оцінок «відмінно»), ДЕК може надати слухачеві рекомендацію на вступ до аспірантури.

Дипломна робота зберігається у бібліотеці університету протягом 5 років. На прохання певного підприємства чи установи, якщо ДЕК вважає доцільним практичну реалізацію результатів досліджень, з дипломної роботи дозволяється зробити копію для впровадження результатів досліджень.

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Природничо-географічний факультет

Кафедра фізичної географії і геології

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

на тему «_____»
_____
_____»

Виконав:
здобувач ___ курсу, групи _____
спеціальності
014.07 Середня освіта (Географія)
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

_____
(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(прізвище та ініціали, вчене звання, вчена ступінь)

Рецензент _____
(прізвище та ініціали, вчене звання, вчена ступінь)

Мелітополь 2020 року

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
І СПИСКУ ДЖЕРЕЛ**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодні (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. 8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях: довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. 9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. 10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації: зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. 11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агєєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
Багатотомні видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с. 3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с. 4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. 5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук :

	<p>23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Авдеева О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</p> <p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536.</p> <p>4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.</p>
Архівні документи	<p>1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>
Патенти	<p>1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН</p>

	<p>України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p> <p>4. Лисодед О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.</p> <p>5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).</p>
Частина видання: книги	<p>1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p> <p>3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p>

	4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Кононенко Н. Методологія толерантності в системі суспільних відносин. <i>Формування толерантного свідомості в суспільстві</i> : матеріали VII міжнарод. антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Київ, 2011. С. 145–150. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3–4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. 5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
Частина видання: довідкового видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
Частина видання: продовжуваного видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формування їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. 3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. 4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92. 2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79. 3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.

	<p>4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>5. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://sej.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>

%

	Заголовки стовпців
--	--------------------

Рис. 3.1. Динаміка росту безробіття сільського населення Запорізької області

Таблиця _____

назва таблиці

	Підзаголовк и стовпців			
1	Нумерація стовпців 2	3	4	5

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Направляється студент _____ до захисту дипломної роботи
(прізвище та ініціали)
за спеціальністю _____
(шифр і назва спеціальності)
на тему: « _____
(назва теми)
_____»

Дипломна робота і рецензія додаються.
Декан природничо-географічного факультету _____

(підпис)

Довідка про успішність

_____ за період навчання у магістратурі
(прізвище та ініціали студента)
з 2019 року до 2021 року повністю виконав навчальний план за спеціальністю з таким розподілом оцінок за:
національною шкалою: відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%;
шкалою ECTS: A _____%; B _____%; C _____%; D _____%; E _____%.

Секретар природничо-географічного факультету _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи

Студент (ка) _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Керівник роботи _____
(підпис)

« _____ » _____ 20 _____ року

Висновок кафедри про дипломну роботу

Дипломна робота розглянута. Студент(ка) _____
(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даної роботи в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____
(назва)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 20 _____ року

Зразок форми зовнішньої рецензії

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу освітнього ступеня магістр

студента _____

(прізвище, ініціали)

_____

(назва теми)

1. Актуальність теми
2. Наукова новизна
3. Якість проведеного аналізу проблеми
4. Практична цінність висновків і рекомендацій
5. Наявність недоліків
6. Загальний висновок і оцінка дипломної роботи

рецензент _____

_____

(посада)

_____

(підпис)
прізвище)

(ініціали,

_____

(місце роботи)

Печатка

« _____ » _____ 20_ р.

(дата)

Зразок оформлення реферату

РЕФЕРАТ

дипломної роботи на тему

Студента

Науковий

керівник _____

Об'єкт дослідження

Предмет дослідження

Мета дослідження

Завдання дослідження

Загальний зміст (до 1 сторінки)

За результатами дослідження сформульовані висновки

Одержані результати можуть бути використані...

Рік виконання дипломної роботи

Місце виконання

Дипломної робота містить _____ сторінок тексту, _____ таблиць, _____ рисунків, список використаних джерел з _____ найменувань, _____ додатків.

Реферат виконується шрифтом Times New Roman кеглем І4, через 1,0 інтервал. Сторінки роботи повинні мати поля: ліве – 30 мм, зверху – 20 мм, праве – 10 мм, знизу – 20 мм. Абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту і дорівнювати п'яти знакам.

Зразок оформлення анотації

ABSTRACT**Master's thesis «Geoecological problems of soils in Hornostaivskiy district and the ways of their solution»**

The actuality of the research. The research of soil in Kherson region and in Hornostaivskiy district in particular has practical importance for agriculture, in which it is the main mean of production.

Effective usage of land and property resources is the crucial factor in establishment of optimal land balance in geo-ecological, geo-economic and social aspects.

The theme of master's thesis "Geo-ecological problems of soils in Hornostaivskiy district and the ways of their solution" is connected with the research of soil cover on not big territory in the borders of administrative district of Kherson region in town Hornostaivka

Object of research – soils of Hornostaivskiy district in Kherson region.

Subject of research – complex geo-ecological characteristics of soils of Hornostaivskiy district of Kherson region.

Purpose of the research: to research geo-ecological condition of soil in Hornostaevskiy district of Kherson region and to offer the ways of solution.

According to the purpose of the research the following **tasks** have been determined:

- 1) to analyze literary and library material according to the topic of research;
- 2) to give characteristics to factors of soil creation in the district under research;
- 3) to give general geo-ecological characteristics to common soils in Hornostaivskiy district and the possibility of their usage in agricultural production;
- 4) to explore geo-ecological condition of soil in Hornostaivskiy district of Kherson region;

The main methodical ways used in this study were statistical processing with the facts, analysis of completed literature and generalization of collected results.

Master's thesis contains 97 pages of a text including 81 pages of the main text, 2 illustrations, 4 tables and it has 8 appendixes. 75 literature sources were used to write a study.

Key words: soil, factors of soil creation, geo-ecology, fertility, rational usage of land, geoecological problems, monitoring of soil sources, protection of soil.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюлетень ВАК України. – К.: Вид-во Поліграфічний центр. – 2000. – С. 28-62.
2. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. – К., 1995. – 45 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К., 1997. – 376 с.
4. Курсові та дипломні роботи з психології у педагогічному університеті / Уклад. Макаров В.І. – Луганськ: ЛДПУ, 2001. – 40 с.
5. Магістерська робота. Методичні рекомендації та вимоги до написання та оформлення. Для студентів спеціальності «Дошкільне виховання» освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» / Уклад. Артемова А.В., Беленька Г.В. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2001. – 25 с.
6. Методичні рекомендації до написання курсових, дипломних та магістерських робіт з історії України / Уклад. Бабічев О.І., Климов А.О., Намдаров Г.М. – Луганськ: ЛДПУ, 1999. – 31 с.
7. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення та захисту. К., 1997. – 56 с.
8. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. – 2-ге видання, переро. і доповн. – К.: Знання – Прес. 2002. – 318 с.